

EXPUNERE DE OPINII REFERITOARE LA REGLEMENTĂRILE JURIDICE NAȚIONALE ÎN DOMENIUL FORMĂRII ŞI ACTIVITĂȚII COLEGIULUI DISCIPLINAR ŞI AL RĂSPUNDERII DISCIPLINARE A JUDECĂTORILOR

Andrei NEGRU,
doctor în drept, conferențiar universitar (USM)

SUMMARY

This paper represents a detailed analysis of the national legislation in the field of justice and especially of the judge disciplinary responsibility. There is determined the role and the exact place of the Judges Disciplinary Committee, created under the Supreme Court of Magistracy, by tracing out the regulation ambiguities. Because of the existent deficiencies in the Law of the Judges Disciplinary Committee and judges' disciplinary responsibility of Republic of Moldova, we recommended how to modify and complete it; the article contains a detailed analysis of our attitude, there have been given the composition and the content of the Law, that must be more actual and larger in regulation comparatively with the valid Law. We proposed to modify its structure and to include four compartments, each of them with an exact content possible. We consider necessary to include in ***the first compartment*** *the regulations about the Judges Disciplinary Committee nature and competence and about its level of collaboration with the Supreme Court of Magistracy.* ***The second compartment*** *has to regulate the way of creation and the structure of the mentioned Committee, inclusively the legal guarantees of impartiality, immovability and independence of the professors and judges – both of these two categories being members of the Judges Disciplinary Committee. The definition of disciplinary deviation may represent the object of* ***the third compartment****, without enumerating in an exhaustive list the acts that can be appreciated as such deviations; so, the new Law will be nearer to the democratic spirit of the European Charter on the statute of judges and the Opinions of the Consultative Council of European Judges, that mention the judges obligation to respect behaviour standards in their activity and outside it in the everyday actions. It is not absolutely necessary to choose a disciplinary deviation from a list included in a law, because we have to understand that a deviation represents the opposite of an irreproachable behaviour.* ***The fourth compartment*** *of the Law must include, in our opinion, procedural norms that will regulate the Judges Disciplinary Committee activity.*

We are sure that as a result of adopting these modified norms by the competent people – members of the Parliament, after consulting, inclusively, the scientists in this field of justice, will be solved or, at least, avoided difficulties we confront with at present, some of them being: the absence of an exact statute of the Judges Disciplinary Committee itself, of the guarantees of professors statute (members of the Committee), the non-balanced numerical structure of the professors and judges - members of the Committee, allowing the personal decisional competence of appointing the members of the Judges Disciplinary Committee, the risk of political interference in the Committee activity and other difficulties. Thus, Republic of Moldova will be able to get closer to the democratic states in the aspect of normative support in the field of justice (inclusively the judges' disciplinary responsibility) and will assure the regulatory uniformity, by respecting in practice the fundamental principles of magistrates' independence, impartiality, immovability and integrity.

Evenimentele ce caracterizează viața politico-juridică a Republicii Moldova în perioada anului 2010 ne determină să efectuăm o analiză doctrinară a fenomenului răspunderii disciplinare a judecătorilor şi a instituțiilor abilitate cu competență în domeniu. Cunoaşterea sistemului de instituții menționate, cu competență deosebită, particulară, permite orientarea corectă şi eficientă a unui specialist în activitatea sa profesional-juridică. Importanța formării şi perfecționării unui sistem eficient de tragere la răspundere disciplinară a magistraților este evidentă şi incontestabilă: în primul rând, existența acestui sistem şi mecanism va determina sporirea autorității judecătoreşti; în al doilea rând, exactitatea reglementărilor în domeniu va determina prezența unei garanții suplimentare a independenței justiției. Esența acestui sistem şi mecanism de tragere la răspundere disciplinară a magistraților poate fi caracterizat foarte simplu: instituțiile competente în domeniu, cu denumiri diferite pentru fiecare sistem, au destinația de a cerceta, a stabili şi a aplica persoanelor ce dețin funcția de magistrat (în condițiile Republicii Moldova – funcția de judecător) sancțiuni pentru abaterile cu caracter disciplinar. Importanța socială a funcției

de magistrat, care este, în mare măsură, influențată de rolul justiției în societate, determină necesitatea înaintării unui areal mai larg de cerințe față de comportamentul profesional pretins magistraților. Comportamentul respectiv impune respectarea anumitor standarde, atât în cadrul nemijlocit profesional, cât și în cadrul adiacent activității de magistrat. Prin aceasta, statutul de magistrat și își accentuează specificul său, întrucât, pe lângă multiplele obligațiuni profesionale suplimentare și deontologice, include și o pluralitate de drepturi subiective suplimentare, atât în cadrul exercitării funcțiilor profesionale, cât și în afara exercitării lor. Astfel, devine logică existența în legislația națională a acelor drepturi subiective recunoscute magistraților, care au rol de garanții de ordin social, politic și juridic, orientate spre consolidarea statutului magistratului, spre respectarea eficientă a acestui statut în ce privește latura sa obligațională și spre consolidarea justiției în ansamblu. Acestea nu sunt facilități în coraport cu statutul celorlalți cetățeni, destinația lor fiind crearea și asigurarea unui echilibru în cadrul statutului de magistrat, echilibru care să includă în sine o totalitate de obligațiuni juridice atât în cadrul, cât și în afara exercitării profesiei. În opinia noastră, dreptul pozitiv național necesită a fi completat suplimentar cu un sistem de drepturi subiective atribuite magistraților. În caz contrar, există riscul determinării celor mai buni profesioniști să nu mai aprecieze cariera de magistrat drept un apogeu al carierei juridice, ci să și-o consolideze în domeniul privat ori să încerce restabilirea echilibrului statutar dintre obligațiuni și drepturi prin ocolirea legii, acest fenomen stând la baza premiselor corupției în domeniul respectiv.

În prezent, majoritatea statelor democratice europene au ca sistem de referință în domeniu Carta europeană cu privire la statutul judecătorului[1] și legile fundamentale naționale.[2] Astfel, putem afirma, cu o mică marjă de eroare, că reglementările juridice menționate, în esență, sunt caracterizate prin uniformitate. Forma și construcția instituțională este, însă, diferită[3], determinată de factorii de configurare a dreptului manifestați la nivel național.[4] Constituția Republicii Moldova reflectă fenomenul răspunderii judecătorilor doar prin intermediul unui articol și identifică organul competent în domeniu. Astfel, alin.(1) art.123 (Atribuțiile) al Constituției prevede: „Consiliul Superior al Magistraturii asigură numirea, transferarea, detașarea, promovarea în funcție și ***aplicarea de măsuri disciplinare*** față de judecători". Deci, constatăm că Legea Fundamentală atribuie această funcție în exclusivitate Consiliului Superior al Magistraturii. Exclusivitatea, însă, sub aspect organizațional, este foarte liberalizată – fapt stabilit prin intermediul alin.(2) al aceluiași articol: „Modul de organizare și funcționare a Consiliului Superior al Magistraturii se stabilește prin lege organică." Norma menționată își găsește dezvoltare de reglementare în Legea cu privire la Colegiul disciplinar și la răspunderea disciplinară a judecătorilor. Este de menționat că legea în cauză a fost adoptată în anul 1996, perioadă de formare incipientă a sistemului judecătoresc și a justiției Republicii Moldova, de aceea poate fi caracterizată prin simplitate și limitare de competență. Realitatea actuală, însă, dictează necesitatea adoptării unui alt act normativ, care să reglementeze mai complex și mai exact competența în domeniu. Revenind la analiza fenomenului și la reflectarea suportului legislativ relevant, identificăm următoarele segmente de reglementare: 1) natura, competența și modul de formare a Colegiului disciplinar; 2) procedura de intentare, termenele, competența și sistemul de sancțiuni disciplinare ce pot fi aplicate, în funcție de gravitatea faptei. Nu există o normă de drept material care să stabilească limitele și modalitățile de comportament al judecătorilor. Anumite cerințe pot fi depistate în Legea cu privire la statutul judecătorului[5], prin intermediul articolului 21 („Răspunderea disciplinară a judecătorilor"): „(1) Judecătorii sunt trași la răspundere disciplinară pentru abaterile de la îndatoririle de serviciu, precum și pentru comportările care dăunează interesului serviciului și prestigiului justiției. (2) În cazul în care președinții (vicepreședinții) judecătoriilor și ai curților de apel nu îndeplinesc condițiile Legii pentru organizarea judecătorească (art.27, 28, 33, 34), ei pot fi eliberați din această funcție, în modul stabilit pentru numirea lor. În același mod este eliberat Președintele și vicepreședintele Curții Supreme de Justiție, pentru neîndeplinirea atribuțiilor prevăzute de Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție". În opinia noastră, este absolut necesar de a fi inițiat un proces de reevaluare fundamentală, la nivel de legislație națională, a temeiurilor în baza cărora urmează a fi trași la răspundere disciplinară judecătorii. Este neclară sintagma „interesul serviciului". În acest context poate fi invocat „interesul dreptului" sau „valorile societății", însă nicidecum interesul de castă al unui oarecare serviciu. Justiția, după cum cunoaștem, este, în primul rând, o valoare socială, pe aceeași treaptă cu dreptul și constituie o „legătură" dintre drept și societate. Evident, pentru a identifica esența răspunderii disciplinare a judecătorului, este nevoie de concretizat ce înțelegem prin abatere disciplinară a judecătorului, pentru a determina natura și esența răspunderii disciplinare a judecătorilor.

În continuare, Legea cu privire la statutul judecătorului, prin intermediul articolului 22 (Abaterile disciplinare), enumeră o listă de abateri disciplinare, fără a defini ce este, totuși, o abatere disciplinară a judecătorului: „(1) Constituie abatere disciplinară: a) încălcarea obligației de imparțialitate; b) interpretarea sau aplicarea neuniformă a legislației, intenționat sau din neglijență gravă, dacă acest lucru nu este justificat de schimbarea practicii judiciare; c) imixtiunea în activitatea altui judecător sau intervențiile de orice natură pe lângă autorități, instituții sau funcționari pentru soluționarea unor cereri, pretinderea sau acceptarea rezolvării intereselor personale sau ale membrilor familiei altfel

decât în limitele prevederilor legale în vigoare; d) nerespectarea secretului deliberării sau a confidențialității lucrărilor care au acest caracter; e) activitățile publice cu caracter politic; f) nerespectarea dispozițiilor privind distribuirea aleatorie a dosarelor; g) încălcarea prevederilor legale referitoare la declarația cu privire la venituri şi proprietate; h) refuzul nejustificat de a îndeplini o atribuție de serviciu; i) absențele nemotivate de la serviciu, întârzierea ori plecarea de la program; j) atitudinea nedemnă, în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, față de colegi, avocați, experți, martori sau alți participanți la proces; k) încălcarea sistematică sau încălcarea gravă a eticii judiciare; l) nerespectarea de către preşedintele instanței a obligației de a raporta Consiliului Superior al Magistraturii abaterile disciplinare ale judecătorilor; m) exploatarea poziției de judecător în scopul obținerii de foloase necuvenite; n) implicarea în activități extrajudiciare fără autorizarea Consiliului Superior al Magistraturii; o) expunerea în public a acordului sau a dezacordului cu hotărârea colegilor în scopul imixtiunii în activitatea acestora; p) încălcarea altor prevederi referitoare la incompatibilitățile şi interdicțiile care îi privesc pe judecători. (2) Anularea sau modificarea hotărârii judiciare nu atrage răspundere, dacă judecătorul care a pronunțat-o nu a încălcat intenționat legea. Excepție fac cazurile în care legea a fost încălcată cu neglijență, cauzând persoanelor prejudicii materiale sau morale esențiale".

Conținutul articolului în cauză cristalizează ideea că o abatere disciplinară comisă de un judecător are alte limite, care se manifestă şi în afara realizării nemijlocite a competențelor profesionale; de asemenea, se impune, în calitate de criteriu definitoriu al statutului de judecător, prezența unei culturi juridice avansate. Astfel, în scopul preîntâmpinării unor eventuale abateri disciplinare, în procesul de formare profesională a judecătorului candidatul la această funcție trebuie evaluat prin prisma calităților sale personale şi a altor criterii individuale, care să-l motiveze în activitatea profesională.

Continuând cu analiza Legii cu privire la Colegiul disciplinar şi la răspunderea disciplinară a judecătorilor[6], menționăm locul organizațional al Colegiului disciplinar, sintetizat prin sintagma „pe lângă" Consiliul Superior al Magistraturii; Colegiul este destinat pentru realizarea anumitor funcții atribuite, prin prisma Constituției, Consiliului Superior al Magistraturii, şi anume: aplicarea de măsuri disciplinare față de judecători. Evident, competența de stabilire a acestor „măsuri disciplinare" revine legislativului. Legea cu privire la colegiul disciplinar şi răspunderea disciplinară a judecătorilor, prin alin.(1) al art.1, precizează funcțiile Colegiului disciplinar: „Colegiul disciplinar se constituie pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii şi are drept scop ***examinarea cazurilor privind răspunderea disciplinară a judecătorilor***." La fel, reamintim importanța prevederilor art.123 din Constituție ce reglementează atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii şi identifică coraportul dintre acesta şi Colegiul disciplinar. Este necesară recunoaşterea în mod direct a poziției de inferioritate şi dependență a Colegiului disciplinar în coraport cu Consiliul Superior al Magistraturii, exprimată atât prin reglementările Legii cu privire la Colegiul disciplinar şi răspunderea disciplinară a judecătorilor, ale Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, cât şi prin reglementările constituționale ce stabilesc competența Consiliului Superior al Magistraturii.

Un interes deosebit şi discuții controversate în mediul juridic au generat modificările efectuate la articolul 2 al Legii cu privire la Colegiul disciplinar şi la răspunderea disciplinară a judecătorilor – „Componența". Literele a) şi b) ale articolului menționat reflectă nemijlocit spectrul structural-profesional al componenței Consiliului: „(1) Colegiul disciplinar activează în următoarea componență: a) doi judecători de la Curtea Supremă de Justiție, doi judecători de la curțile de apel şi un judecător de la judecătorii; b) cinci profesori titulari." Ținând cont de faptul că respectivul Colegiu disciplinar are statut de instituție competentă să examineze cazurile de abatere disciplinară, constituită pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii, care, la rândul său, este organul de autoadministrare judecătorească, ne convingem că acest Colegiu disciplinar nu este o parte componentă a Consiliului Superior al Magistraturii, dar o structură dependentă organizațional şi funcțional de acesta. Dependența organizațională rezultă din reglementările normative, fiind una relativă – fapt concretizat nemijlocit în prevederile articolului 3 („Alegerea membrilor"): „(6) Doi membri ai Colegiului disciplinar din numărul profesorilor titulari sunt numiți de Consiliul Superior al Magistraturii, iar trei – de Ministrul Justiției." Identificăm un mod de formare a Colegiului disciplinar asemănător cu cel de formare a Colegiului de calificare al judecătorilor; dar, reglementările care se referă la competența de numire în funcție a profesorilor-membri ai colegiilor respective ne par destul de stranii. Suntem în situația când Ministrul Justiției, în calitate de membru al Consiliului Superior al Magistraturii, numeşte trei profesori – membri ai Colegiului disciplinar şi întreaga componență a Consiliului Superior al Magistraturii – încă doi profesori. Este de neînțeles o astfel de reglementare, care se referă la o instituție ce activează în scopul realizării unei atribuții a Consiliului Superior al Magistraturii: conform articolului 7 lit. a), examinează cazurile privind răspunderea disciplinară a judecătorilor. Articolul 3 al Legii, în primele 5 alineate reglementează, clar şi în conformitate cu principiile şi spiritul Cartei Europene cu privire la statutul judecătorului, alegerea altor cinci membri judecători: „(1) Membrii Colegiului disciplinar din numărul judecătorilor Curții Supreme de Justiție, curților de apel şi judecătoriilor sunt aleşi prin vot deschis sau secret la adunările judecătorilor din instanțele judecătoreşti respective, convocate de Consiliul Superior al Magistraturii. (2) Adunarea judecătorilor pentru alegerea

membrilor Colegiului disciplinar este deliberativă dacă la ea participă majoritatea judecătorilor din instanța judecătorească respectivă. (3) Candidatul se consideră ales în componența Colegiului disciplinar dacă a acumulat mai mult de jumătate din voturile celor prezenți. (4) Dacă numărul candidaților care au acumulat mai mult de jumătate din voturi este mai mic decât cel necesar, se organizează alegeri repetate. (5) Rezultatele alegerilor se consemnează în procesul-verbal al adunării, care se semnează de președintele și de secretarul ei. Procesul-verbal se prezintă Consiliului Superior al Magistraturii, în termen de 5 zile de la adunare". Normele menționate au destinația de a stabili un anumit sistem de garanții în formarea Colegiului disciplinar al judecătorilor, prin reprezentarea proporțională a judecătorilor de la diferite niveluri de instanțe; în plus, se enumeră destul de explicit principiile fundamentale ale unor alegeri democratice.

Reglementarea juridică ce reflectă modalitatea numirii profesorilor în componența Colegiului disciplinar al judecătorilor reduce la „zero" toate aspirațiile democratice ale acestui articol, mai ales dacă acordăm atenție și reglementărilor cuprinse în articolul 4 („Completarea"): „(1) În cazul în care persoana aleasă sau numită în calitate de membru al Colegiului disciplinar nu mai exercită funcția specificată la art.2 alin.(1), organul care a ales-o sau a numit-o va asigura alegerea sau numirea unui nou membru în termen de 45 de zile". Concluzionăm, deci, statutul neclar al membrilor-profesori, lejeritatea cu care ei pot fi influențați, datorită pericolului de a pierde serviciul și, respectiv, statutul de membru al Colegiului disciplinar al judecătorilor; în acest context, chiar referindune doar la interesul politic în domeniu, ne convingem că acesta este unul foarte mare. Fiind înzestrați cu drepturi egale, membrii Colegiului disciplinar ar trebui să dispună de garanții similare pe întreaga perioadă a mandatului. În realitate, însă, Colegiul disciplinar al judecătorilor se prezintă ca organ extrajudiciar și membrii-judecători, prin statutul lor de judecător, sunt protejați în activitatea lor, prin prisma principiului inamovibilității, independenței și al imparțialității. La rândul lor, membrii-profesori se află în cu totul altă situație, întrucât nu beneficiază de nici o garanție care să le protejeze statutul. Evident, din aceste considerente, autoritatea Colegiului disciplinar al judecătorilor este puternic afectată. Numărul de membri profesori este exagerat și este de neînțeles acest fapt. Practica anumitor state demonstrează prezența persoanelor cu studii juridice și a profesorilor în calitate de membri în componența unor asemenea instituții.[8] Însă, statutul lor nu este atât de ambiguu.

Modificările menționate, care au determinat transformări esențiale în cadrul componenței și activității Colegiului disciplinar al judecătorilor în Republica Moldova, au fost efectuate în baza Legii nr.306-XVI din 25.12.2008, în vigoare la 13.02.2009. Totuși, în cazul menționat nu vorbim despre o violare a independenței justiției de precedenta guvernare. Situația e cam aceeași și în prezent: cu toate că se fac anumite modificări în domeniu, nu sunt tocmai cele așteptate. Astfel, ne permitem să afirmăm existența fenomenului imixtiunii politicului în activitatea justiției, în general, și în cea a Colegiului disciplinar al judecătorilor, în special. Imperfecțiunea reglementării, lipsa unor garanții ce ar cristaliza statutul de membru-profesor al Colegiului disciplinar al judecătorilor, lipsa unor reglementări exacte în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor, lipsa procedurii de examinare sau, cel puțin, a unor principii ce ar determina modul examinării – toate acestea caracterizează starea de lucruri în actuala componență a Colegiului disciplinar, și anume: blocajul activității eficiente a acestuia – fenomen care se regăsește și în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii.

Drept argument suplimentar care demonstrează ineficiența de formare și de activitate a instituției respective servesc și reglementările art.15 și ale alin.(1) art.20 din Legea a cu privire la Colegiul disciplinar și la răspunderea disciplinară a judecătorilor. Dacă art.15 („Componența Colegiului disciplinar în exercițiul procedurii disciplinare") prevede că acest „Colegiu disciplinar examinează cazurile disciplinare în componența a cel puțin 2/3 din membri", atunci alin.(1) al art.20 („Adoptarea de hotărâri") prevede: „(1) Hotărârea privind cazul disciplinar se adoptă cu votul majorității membrilor Colegiului disciplinar care **participă la examinarea cazului**. Hotărârea se emite în scris și se semnează de președintele ședinței și de membrii Colegiului." Este suficient a efectua simple calcule de nivelul unui elev al școlii primare, pentru a stabili următoarele: 2/3 din componența Colegiului disciplinar (din 10 membri) constituie 7 membri. De acest număr este nevoie pentru ca ședința să fie deliberativă. Hotărârea poate fi adoptată cu majoritatea simplă de voturi a membrilor prezenți la ședință. Votul majoritar al celor 7 membri (este reală și posibilă o astfel de situație) îl reprezintă cel exprimat de cel puțin 4 membri. Astfel, se poate crea (teoretic, desigur) situația când o sancțiune disciplinară va fi aplicată unui judecător cu votul a 4 membri profesori, înzestrați cu statutul caracterizat anterior. Oare, conform modului de formare stabilit prin legea organică națională actuală, Colegiul disciplinar al judecătorilor poate avea un așa discernământ? Un argument în favoarea competenței și legitimității Colegiului disciplinar poate fi identificat în baza altui criteriu de interdependență, în coraport cu Consiliul Superior al Magistraturii – fapt menționat în prevederile alin.(4) al art.4 („Competența Consiliului Superior al Magistraturii"): „Întru exercitarea funcțiilor sale, Consiliul Superior al Magistraturii are următoarele competențe în domeniul respectării disciplinei și eticii judecătorilor: a) examinează petițiile cetățenilor în problemele ce țin de etica judecătorilor; b) **examinează contestațiile hotărârilor emise de Colegiul disciplinar;** c) aplică sancțiuni disciplinare în privința judecătorilor; d) **validează hotărârile (avizele) emise** de Colegiul de

calificare şi **de Colegiul disciplinar…**".[8] Argumentele ar fi incontestabile în domeniul cercetat, dacă însăşi componența Consiliului Superior al Magistraturii, conform reglementărilor naționale, ar corespunde cu cele internaționale şi nu ar fi afectată de imperfecțiuni.[9] Invocăm numărul insuficient de judecători, în coraport cu numărul total de membri ai Consiliului Superior al Magistraturii. Punctul 1.3 al Cartei Europene cu privire la statutul judecătorilor[10] statuează: „În privința oricărei decizii ce poate afecta selecția, alegerea, numirea, desfăşurarea carierei sau încetării mandatului unui judecător, statutul prevede intervenția unei instanțe independente de puterea executivă şi puterea legislativă, care să cuprindă **cel puțin o jumătate dintre judecătorii aleşi de către egalii lor**, în concordanță cu modalitățile care să garanteze reprezentarea cea mai largă a acestora". Conținutul pct.1.3 îl regăsim şi în Expunerea de motive[11] a Cărții Europene privind statutul judecătorilor, care prevede **„intervenția unei instanțe independente de puterea executivă sau de puterea legislativă pentru orice decizie care afectează selecția, recrutarea, numirea, derularea carierei sau încetarea mandatului din funcție a unui judecător."** Prin această expunere, argumentăm importanța studiului efectuat şi oportunitatea operării modificărilor în legislația în domeniu. Imperfecțiunile legislative şi determină activitatea lipsită de consecutivitate a Consiliului Superior al Magistraturii în actualul său mandat.

În scopul eficientizării activității Colegiului disciplinar al judecătorilor, este necesară efectuarea unor renovări legislative în domeniu. Legea cu privire la Colegiul disciplinar şi la răspunderea disciplinară a judecătorilor ar trebui să includă în sine patru compartimente. Primul compartiment urmează să stabilească natura, competența şi colaborarea Colegiului disciplinar cu Consiliul Superior al Magistraturii. Al doilea compartiment ar trebui să reglementeze modul de formare, componența şi garanțiile membrilor Colegiului disciplinar în domeniu. Al treilea compartiment ar include noțiunea de abatere disciplinară a judecătorului, precum şi faptele concrete ce se consideră abateri disciplinare – atât în cadrul activității profesionale, cât şi în afara activității nemijlocite, cu limitele superioare de sancțiuni, în funcție de gravitatea faptei. Ar mai fi oportun de a include în compartimentul respectiv şi lista sancțiunilor disciplinare, amplasate într-o anumită ierarhie. Compartimentul poate fi creat prin stabilirea standardelor obligatorii de comportament al magistratului, în scopul evitării denumirilor „etic" şi „deontologic", care generează discuții destul de controversate în mediul ştiințific-juridic. Al patrulea compartiment ar reglementa normele de procedură aplicabile în cadrul activității Colegiului disciplinar al judecătorilor; chiar ar fi oportun, inițial, de identificat anumite norme-principii în domeniu, care să-şi găsească reflectare, pentru început, în Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, accentuând, astfel, coraportul dintre aceste două instituții. Nu ne expunem referitor la aceste principii şi norme, considerând că o vor face colegii specialişti în domeniu; putem face doar o mică remarcă şi afirma că acesta este un domeniu specific dreptului procesual civil. La prima vedere, structura propusă pentru actul normativ în cauză ar fi o vădită nereuşită, deoarece avem intenția de a include atât norme cu caracter organizațional, cât şi funcțional, norme de natură materială şi procesuală. Tendința contemporană de elaborare a actelor normative consolidate într-un anumit domeniu ne demonstrează, însă, eficiența şi durabilitatea în timp a unor aşa reglementări atât în aspect teoretic, cât şi practic. În situația respectivă, nu este necesar de a recepta orbeşte şi integral anumite reglementări naționale din statele cu sisteme juridice şi valori asemănătoare. Avem o cale autonomă de dezvoltare, inclusiv în aspect de reglementare, prin care ne manifestăm identitatea, valoarea şi potențialul juridic național. Este necesar numai să respectăm, în procesul de organizare şi de asigurare a funcționării acestor activități, acele principii cu spirit democratic, care sunt apreciate drept valori în orice domeniu al vieții sociale contemporane.

În ce priveşte **primul compartiment**, evident, calea de reglementare actuală în legislația națională identifică statutul extrajudiciar al Colegiului disciplinar. Acest statut necesită concretizare, printr-o reglementare detaliată în lege. Aceasta va crea premise suficiente pentru a determina şi coraportul cu Consiliul Superior al Magistraturii, care la fel este organ extrajudiciar. Colegiul disciplinar este format „pe lângă" Consiliul Superior al Magistraturii şi îndeplineşte atribuții recunoscute acestuia prin Constituție. Rămâne de determinat univoc dacă sintagma respectivă prezumă sau nu includerea (organizațională şi funcțională) a Colegiului disciplinar în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii şi care vor fi perspectivele de reglementare juridică procesuală într-o opțiune sau alta. În opinia noastră, este mai reuşită actuala amplasare decizională autonomă a Colegiului disciplinar în afara Consiliului Superior al Magistraturii, fiind prezent doar un proces de validare a hotărârilor şi o dependență de organ ierarhic superior extrajudiciar. Prin statutul sau de organ extrajudiciar Colegiul disciplinar stabileşte o cale extrajudiciară în plus de examinare a cauzei cu referință la abaterea disciplinară a judecătorului, manifestându-se concomitent şi în calitate de organ decizional specializat cu referință la răspunderea disciplinară a magistraților, ce apare în calitate de garanție suplimentară a independenței şi inamovibilității judecătorului. Procesul de validare a hotărârilor Colegiului disciplinar atribuit prin competență Consiliului Superior al Magistraturii s-ar referi la un control al respectării normelor de procedură, eventualele încălcări ale normelor de ordin material urmând a fi invocate în procedurile de contestare înaintate către CSM. Referitor la competență – oportun de inclus în primul compartiment – este necesar de a fi asigurată exactitatea reglementărilor în domeniu. Aceasta nu

trebuie să se deosebească cu nimic de competența unei instanțe, Colegiul disciplinar fiind învestit cu statut de organ specializat extrajudiciar în domeniu, abilitat să se pronunțe asupra fondului cauzei de abatere disciplinară a judecătorului. Hotărârea Colegiului disciplinar, validată de Consiliul Superior al Magistraturii, poate ulterior, la necesitate, să fie atacată în procedură de contencios administrativ în calitate de act juridic de aplicare unic ce aparține Consiliului Superior al Magistraturii. Nu este in drept Consiliul Superior al Magistraturii de a nu valida hotararea emisa de Colegiul disciplinar, dacă nu sunt depistate abateri de procedură în domeniu. Astfel, expunerea de opinii menționată evidențiază tendința de consolidare a instituțiilor centrale ale autorității judecătorești, în scopul consolidării justiției în ansamblu şi al sporirii calității şi eficienței acesteia.

Al doilea compartiment ar necesita includerea în sine a normelor juridice ce stabilesc modalitatea de formare a Colegiului disciplinar. În cazul dat, nu este suficient a se vorbi doar despre componența Colegiului disciplinar, dar şi despre apartenența profesională a membrilor care formează acest Colegiu. Reiterăm inoportunitatea şi chiar pericolul păstrării membrilor profesori în componența Consiliului disciplinar al judecătorilor în număr de jumătate din totalul membrilor, din cauza ambiguității statutului pe care îl posedă. La necesitate, poate fi păstrat un număr redus de membri-profesori, în scopul asigurării transparenței şi, mai ales, al apropierii doctrinei de practică. În acelaşi timp, se solicită stabilirea unui statut strict proporțional cu cel al judecătorilor pe perioada mandatului – vorbim despre independență, imparțialitate şi inamovibilitate. Mai mult ca atât, oportună ar fi reglementarea ce ar garanta inamovibilitatea profesională inițială (de profesor) pe o perioadă echivalentă unui mandat. În calitate de argument forte întru promovarea ideii de păstrare a unui număr redus de membri-profesori invocăm următoarea reglementare: „*71. Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) şi-a exprimat deja punctul de vedere că „procedurile disciplinare împotriva oricărui judecător trebuie decise doar de o autoritate independentă (sau „tribunal“) care are proceduri garantând drepturile complete la apărare” – a se vedea alin.60 lit.b) al Opiniei CCJE nr.1 (2001) privind standardele legate de independența sistemului juridic şi inamovabilitatea judecătorilor. Consideră, de asemenea, că „organismul responsabil de numirea unui asemenea tribunal poate şi trebuie să fie organismul independent (cu reprezentare juridică relevantă, ales democratic de alți judecători) care, aşa cum a susținut CCJE la alin.46 al primei sale Opinii, trebuie să fie în general răspunzător de numirea judecătorilor. Aceasta nu exclude în nici un fel includerea între membrii unui tribunal disciplinar a altor persoane decât judecătorii* ***(evitând astfel riscul corporatismului)****, întotdeauna cu condiția ca aceste persoane să nu fie membri ai legislativului, guvernului sau administrației*”.[12]

Membrii Colegiului disciplinar vor avea posibilitatea să-şi exercite funcțiile numai pe perioada unui mandat consecutiv. Nu trebuie de uitat că în această perioadă membrii-judecători nu cunosc, practic, nici o avansare. O altă situație apare în cazul remunerării. Dacă acest Colegiu disciplinar al judecătorilor este amplasat „pe lângă” Consiliul Superior al Magistraturii, ai cărui membri sunt detaşați şi remunerați pe perioada mandatului, atunci şi membrii Colegiului disciplinar necesită o remunerare adecvată, pentru exercitarea unei activități de interes public, fără, însă, a fi detaşați din funcțiile pe care le dețin. Stabilirea unor raporturi de muncă, în opinia noastră, va determina magistrații implicați în acest proces să dea dovadă de o responsabilitate sporită; în acest caz, activitatea acestora va fi determinată prin raporturile de muncă.

Cu toate că este de la sine înțeles că membrii-profesori sunt titulari şi posedă grad ştiințific într-un domeniu juridic, ar fi oportună o reglementare care să impună anumite cerințe privitoare la termenul de deținere, până la numire, a acestui grad ştiințific, spre exemplu de 5 sau 10 ani. Reglementarea respectivă, în realitatea Republicii Moldova, este benefică, atât în scopul evitării unor „grabnice” promovări în domeniu, cât şi al evitării unor „dirijori” din umbră, capabili să gestioneze în interes financiar sau politic activitatea Colegiului disciplinar.

Este foarte reuşită reglementarea ce stabileşte proporționalitatea reprezentării membrilor judecători din instanțe de diferite niveluri, caracteristică organizării judecătoreşti respective. Un cuvânt de importanță majoră îl poate spune, în această situație, Uniunea profesională națională a judecătorilor – Uniune care poate avea o varietate de denumiri – esența constând în protejarea intereselor profesionale ale magistraților. Deşi Consiliul Superior al Magistraturii este organul de autoadministrare judecătorească, este important a menționa că el, totuşi, este un organ al statului; nimeni, însă, nu interzice şi nu limitează formarea asociațiilor profesionale şi în magistratură, fenomen ce ar asigura un echilibru moderat cu organele statului în această sferă de activitate.

Numărul de membri ai Colegiului disciplinar trebuie majorat până la unul impar. Cu cât mai mare este numărul de membri, cu atât Colegiul respectiv va avea un caracter mai independent. Fără a avea vreo intenție directă, ne includem în procedură. Valabilitatea şedințelor poate fi recunoscută în cazul prezenței unui număr calificat de membri ($^3/_5$, de exemplu, care sunt identificați *ab initio* în completul pentru soluționarea unui caz concret; totodată, deciziile urmează să fie adoptate cu un vot calificat de ¾, spre exemplu. Mai este necesară o motivare a votului „pro” sau „contra” în scopul evitării unui blocaj al activității Colegiului disciplinar şi al emiterii unor hotărâri neargumentate şi ilegale. În acest mod pot fi evitate eventualele conflicte de competență. În acest context, este necesară şi o revedere a termenelor de tragere la răspundere disciplinară şi a modalităților de calcul al acestora.

Referitor la formare, este absolut inacceptabil ca un membru al Consiliului Superior al Magistraturii sau vreun organ din afara autorității judecătorești să posede competență de numire a unui anumit număr de membri în componența Colegiului disciplinar. Unica autoritate de înaintare a candidaturilor de membri-judecători o constituie adunările comune ale instanțelor de același nivel. Ar trebui evitată atribuirea capacității decizionale personale în domeniu, întrucât persoana, în individualitatea sa, poate fi afectată de diferiți factori subiectivi; rezultatele unor asemenea numiri pot fi, ulterior, regretate, însă imposibil de rectificat chiar pe perioada întregului mandat.

Membrii-judecători ai Colegiului disciplinar nu pot deține vreo funcție administrativă și nu pot avansa în funcția de judecător la o instanță ierarhic superioară pe perioada mandatului.

Membrii-judecători ce formează Colegiul disciplinar ar trebui să fie numai magistrații numiți în funcție până la atingerea plafonului de vârstă; o asemenea reglementare ar exclude posibilele influențe asupra independenței decizionale.

Al treilea compartiment al Legii menționate trebuie să conțină, în opinia noastră, cerințele, standardele de comportament profesional, precum și de comportament manifestat în afara exercitării nemijlocite a profesiei de magistrat. Valoarea socială a justiției, precum și importanța deosebit de pronunțată a profesiei, dictează necesitatea respectării de către magistrați a unui areal mult mai vast de standarde de comportament în activitățile adiacente celei nemijlocit profesionale. Cerințele înaintate față de magistrați în comportamentul cotidian la fel au un rol deosebit în procesul de consolidare și menținere a bunei imagini a autorității judecătorești, precum și în cel de recunoaștere a acesteia drept valoare socială absolut autentică. Nu este suficient a se vorbi numai despre respectarea unor norme de etică sau deontologie profesională. Standardele de comportament înaintate față de judecător trebuie să-l caracterizeze în ipostază de bun cetățean, bun membru al societății, cu un comportament onest, o cultură generală și profesională accentuată – vorbim doar de calitățile sale manifestate în afara exercitării profesiei. Profesionalismul va fi unul dintre principiile de bază ale standardelor de comportament al magistraților. Cerințe speciale necesită a fi înaintate și managerilor în justiție, inclusiv membrilor Consiliului Superior al Magistraturii și ai altor organe de autoadministrare specializate, precum și magistraților din instanțele superioare. Importanța standardelor de comportament menționate justifică și necesitatea formulării unei definiții exacte, clare, complexe a abaterii disciplinare a magistraților, precum și identificării unor componențe concrete în domeniu, însoțite de limitele sancționatorii maxime instituite de legiuitor. Evidentă este și necesitatea stabilirii unui sistem exact de sancțiuni în domeniu și a ierarhizării părților lui componente. Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE), prin avizele sale, propune recomandări consultative statelor membre ale Uniunii Europene. În domeniul respectiv, relevant este: „*63. A doua problemă identificată de CCJE este că fiecare stat trebuie să specifice prin lege ce comportament poate duce la acțiuni disciplinare. CCJE observă că în anumite țări s-au făcut încercări de a specifica în detaliu toate actele care pot motiva proceduri disciplinare care să conducă la anumite forme de sancțiuni. Astfel, legea turcă a judecătorilor și procurorilor specifică gradări ale infracțiunilor (inclusiv, neprezentarea la serviciu fără motiv pe diverse perioade de timp) cu gradări pe măsură ale sancțiunilor, de la avertisment, prin condamnare (adică mustrare), diverse efecte asupra promovărilor, până la transfer și, în cele din urmă, demiterea. La fel, o lege recentă din 2002 din Slovenia încearcă să dea un efect principiului general „nulla poena sine lege" specificând 27 categorii de probleme disciplinare. Însă, se poate observa foarte ușor în toate aceste încercări că, în ultimă instanță, toate apelează la formulări generale „cuprinzătoare", care ridică probleme de judecată și gradare. CCJE nu consideră că este necesar (nici în virtutea principiului „nulla poena sine lege" și nici din vreun alt motiv) sau chiar posibil să se încerce a specifica în termeni preciși sau detaliați la nivel european natura tuturor comportamentelor necorespunzătoare care pot duce la proceduri și sancțiuni disciplinare. Esența procedurilor disciplinare stă într-un comportament fundamental opus celui așteptat din partea unui profesionist în poziția persoanei care se presupune că s-a comportat necorespunzător*".[13]

Al patrulea compartiment al Legii necesită includerea în sine a normelor procesuale, care să se refere la limitele, competența de cercetare a cauzei în fond, la principiul prezumției nevinovăției, principiul egalității în drepturi a părților, la dreptul la un proces echitabil, necesitatea validării hotărârilor Colegiului de calificare de către Consiliul Superior al Magistraturii, la termenele de validare, termenele și competențele de contestare, la situația nevalidării hotărârii de către Consiliul Superior al Magistraturii și la consecințele acesteia, la competența de intentare a procedurii disciplinare, la termenele și modalitatea de contestare în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii a hotărârii validate, a termenelor de contestare și a contestării propriu-zise a hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii în contencios administrativ, în cadrul Curții de Apel Chișinău, care este instanță judecătorească competentă. Evident, în cazul existenței compartimentului trei al Legii, instanța judecătorească nu este în drept să se expună asupra fondului, dar numai referitor la respectarea sau nerespectarea normelor de procedu-

ră, la încălcarea unui sau altui drept invocat în cerere. Este necesară o remarcă în ce priveşte compartimentul respectiv, în contextul statutului Colegiului disciplinar – de organ extrajudiciar. Calificativul de *extrajudiciar* se interpretează cu referinţă la o probă sau procedură, care se desfăşoară sau se administrează în afara unui organ de jurisdicţie.[14] Nimeni dintre magistraţi, însă, nu poate pune la îndoială autoritatea Colegiului disciplinar în calitate de organ competent în domeniu numai datorită caracterului extrajudiciar al acestuia. Dacă modul de formare a Colegiului disciplinar va fi determinat în exclusivitate de adunările comune ale instanţelor de acelaşi nivel şi de Consiliul Superior al Magistraturii, nici un reprezentant al corpului magistraţilor nu va avea tupeul de a-i contesta autoritatea, competenţa şi valoarea. Este important ca, în activitatea sa, Colegiul disciplinar să se conducă de acele principii[15] ce sunt înzestrate cu autoritate şi universalitate.

Activitatea Colegiului disciplinar, însă, nu prezumă independenţa absolută a acestuia, el aflându-se „pe lângă"[16] Consiliul Superior al Magistraturii (alin.(1) art.1), această idee reconfirmându-se şi prin competenţa atribuită Consiliului Superior al Magistraturii[17] (alin.(3) art.4 – „**Competenţa Consiliului Superior al Magistraturii**"): „Întru exercitarea funcţiilor sale, Consiliul Superior al Magistraturii are următoarele competenţe în domeniul respectării disciplinei şi eticii judecătorilor: a) examinează petiţiile cetăţenilor în problemele ce ţin de etica judecătorilor; b) examinează contestaţiile hotărârilor emise de Colegiul disciplinar; c) aplică sancţiuni disciplinare în privinţa judecătorilor; d) validează hotărârile (avizele) emise de Colegiul de calificare şi de Colegiul disciplinar; e) solicită organelor competente informaţiile referitoare la declaraţiile cu privire la venituri şi proprietate ale judecătorilor; f) solicită organelor fiscale efectuarea controlului veridicităţii declaraţiilor despre venituri ale membrilor familiilor judecătorilor; g) plasează pe pagina sa Web din Internet declaraţiile cu privire la venituri şi proprietate ale judecătorilor şi le menţine pe tot parcursul anului". Găsim reconfirmarea şi în anumite situaţii[18] prevăzute la lit.c) alin.(1) art.19 („**Hotărârile privind cazurile disciplinare**"): Colegiul disciplinar poate hotărî […] „remiterea materialelor procedurii disciplinare către Consiliul Superior al Magistraturii pentru intentarea de cauză *privind sistarea împuternicirilor judecătorului*". Suportul constituţional al acestui raport de dependenţă îl identificăm în reglementările de la alin.(1) al art.123: „Consiliul Superior al Magistraturii asigură numirea, transferarea, detaşarea, promovarea în funcţie şi aplicarea de măsuri disciplinare faţă de judecători." În scopul caracterizării complexe a instituţiei răspunderea disciplinară, evidenţiem acele compartimente ale Cartei Europene cu privire la statutul judecătorului care sunt relevante pentru subiectul supus discuţiei.

5. RESPONSABILITATEA

5.1. Carta face referire aici la răspunderea disciplinară a judecătorului. Ea se referă, mai întâi, la principiul legalităţii sancţiunilor disciplinare, prevazând că o sancţiune poate penaliza doar o neîndeplinire a uneia dintre îndatoririle expres definite în statut şi că scara sancţiunilor susceptibile de a fi aplicate este precizată în statut. Carta impune, de altfel, garanţii în ceea ce priveşte procedura disciplinară: sancţiunea disciplinară nu poate fi aplicată decât dacă există decizia în acest sens, propunerea, recomandarea sau acordul unei jurisdicţii sau ale unei instanţe constituite cel puţin pe jumătate din judecători aleşi şi în cadrul unei proceduri cu caracter contradictoriu, în care judecătorul urmărit să poată beneficia de apărare. În cazul pronunţării unei sancţiuni, opţiunea pentru una dintre categoriile de sancţiuni prevăzute în statut trebuie sa fie supusă principiului proporţionalităţii. Carta a mai prevăzut şi dreptul de recurs în faţa unei instanţe superioare, cu caracter jurisdicţional, contra unei decizii de aplicare a sancţiunii, atunci când aceasta a fost luată de o autoritate executivă, o jurisdicţie sau o instanţă constituită cel puţin pe jumătate din judecători aleşi. Conform formulării reţinute, Carta nu impune ca acest recurs să poată fi exersat în cazul în care sancţiunea a fost pronunţată de către Parlament.

5.2. Carta face referire aici la răspunderea materială, civilă a judecătorului. Ea stipulează în principiu că repararea prejudiciilor suportate ilegal în urma unei decizii sau ca urmare a comportamentului judecătorului în exerciţiul funcţiunii este asigurată de Stat. Aceasta înseamnă că Statul reprezintă, faţă de victimă, garantul constant al reparării prejudiciilor.

Precizând că această garanţie a Statului se aplică prejudiciilor suportate în mod ilegitim în urma unei decizii sau ca urmare a comportamentului judecătorului, Carta nu se referă în mod necesar la caracterul eronat al deciziei sau al comportamentului, dar insistă, mai degrabă, asupra prejudiciului care rezultă în urma acestora sau care este suportat „în mod ilegitim". Acest lucru este perfect compatibil cu răspunderea care nu se bazează pe greşeala judecătorului, ci pe caracterul anormal, special şi grav al prejudiciului care rezultă din decizia sau din comportamentul său. Importanţa acestui lucru reiese din preocupările îndreptate spre aceea ca independenţa jurisdicţională a judecătorului să nu fie afectată printr-un regim de răspundere civilă.

Carta prevede, de altfel, că, atunci când prejudiciul pe care Statul trebuia să-l garanteze este rezultatul ignorării grosolane şi inexcuzabile de către judecător a regulilor în cadrul cărora se desfăşoară activitatea sa, statutul poate oferi Statului posibilitatea să îi ceară acestuia, în limitele determinate de acest statut, rambursarea reparării, pe calea unei acţiuni jurisdicţionale.

Necesitatea existenţei unei greşeli grosolane şi inexcuzabile, caracterul jurisdicţional al acţiunii în rambursare trebuie să constituie garanţii semnificative pentru evitarea unei eventuale deturnări a procedurii. O garanţie suplimentară o constituie acordul prealabil pe care trebuie să-l dea instanţa la care se face referire la punctul 1.3., în favoarea sesizării jurisdicţiei competente.

5.3. Carta abordează aici problema reclamaţiilor, a plângerilor justiţiabililor vis-à-vis de disfuncţionalitatea justiţiei. Soluţionarea plângerilor este mai mult sau mai puţin organizată în State, dar nu neapărat foarte bine organizată. Iată de ce Carta prevede pentru orice persoană posibilitatea de a adresa unui organism independent, fără formalităţi particulare, reclamaţii cu privire la disfuncţionalitatea justiţiei într-o afacere dată. Dacă în urma unei examinări prudente şi în detalii se constată în mod incontestabil o încălcare de ordin disciplinar din partea judecătorului, acest organism este autorizat să sesizeze instanţa disciplinară sau, cel puţin, o autoritate competentă, în conformitate cu regulile statutului naţional, să efectueze sesizarea. Nici această instanţă şi nici această autoritate nu ar fi constrânse sa-şi însuşească opinia organismului căruia i-a fost adresată reclamaţia şi, de aici, rezultă garanţii serioase împotriva riscurilor de deviere a procedurii de reclamare de către justiţiabilii care doresc în realitate să facă presiune asupra justiţiei. Organismul independent în cauză nu va fi conceput neapărat ca un organism care se consacră în mod special verificării existenţei unor încălcări din partea judecătorilor. Aceştia din urmă nu au monopolul disfuncţionalităţii justiţiei. Se va admite, deci, că acelaşi organism independent va putea sesiza în mod asemănător, în cazul în care sesizarea îi pare justificată, instanţa disciplinară sau autoritatea de supraveghere a avocaţilor, a funcţionarilor justiţiei, a executorilor etc. Fiind, însă, consacrată statutului judecătorilor, Carta nu are de abordat în detalii decât problema unei sesizări cu referire la judecător.

Am efectuat o încercare de a caracteriza legislaţia în materie, cu scopul de a evidenţia neajunsurile şi a identifica soluţii corespunzătoare. Multiplele modificări la care a fost supus sistemul legislativ-juridic de la adoptare până în prezent, însoţite de absenţa de strategie a procesului de creare a dreptului în domeniu, ne-au determinat să ne expunem propriile opinii. În calitate de principii ale acestor propuneri de modificare legislativă servesc acele trei principii fundamentale ce caracterizează justiţia contemporană – independenţa, imparţialitatea şi inamovibilitatea.

Note:

[1] Carta Europeană privind statutul judecătorilor, adoptată la Strasbourg, în perioada 8-10 iulie 1998, www.justice.gov.md.

[2] Les Constitutions de l'Europe des douze. *Textes rassemblés et presentés par Henri Oberdoff, la Documentation Française*. – Paris, 1992, p.40, 85, 111.

[3] www.csm.md.

[4] www.csm.1909.ro.

[5] Legea cu privire la statutul judecătorului, nr. 544-XIII, din 20.07.1995 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.59-60/664. Republicată: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.117-119/946.

[6] Legea cu privire la Colegiul disciplinar şi la răspunderea disciplinară a judecătorilor, nr. 950-XIII din 19.07.1996 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.61-62/607. Republicată: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.182-185/1018.

[7] I.Leş. *Sisteme juridice comparate.* – Bucureşti: ALL Beck, 2002, p.487.

[8] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr.947-XIII din 19.07.1996 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.64/641; Republicată: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.186-188/752.

[9] *A se vedea:* B.Negru, A.Negru. *Reflecţii cu privire la legitimitatea Consiliului Superior al Magistraturii în contextul legislaţiei naţionale actuale şi a standardelor europene //* Revista Naţională de Drept, 2010, nr.1, p.51-54.

[10] Idem. Carta Europeană privind statutul judecătorilor, adoptată la Strasbourg, în perioada 8-10 iulie 1998, www.justice.gov.md;

[11] Idem, www.justice.gov.md;

[12] Strasbourg, 19 noiembrie 2002. CCJE (2002) Avizul nr.3 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenţia Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei asupra principiilor şi regulilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor şi în mod deosebit ale deontologiei, comportamentelor incompatibile şi imparţialităţii, http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/Avis_en.asp;

[13] *Ibidem.*

[14] DEX. Ediţia a II-a. – Bucureşti: Univers enciclopedic, 1996, p.361.

[15] Principii fundamentale asupra independenţei sistemului judiciar, Adoptate de Cel de-al Şaptelea Congres al Naţiunilor Unite privind Prevenirea infracţiunilor şi tratamentul infractorilor desfăşurat la Milano, din 26 august până la 6 septembrie 1985, şi avizate prin Rezoluţiile 40/32 din 29 noiembrie 1985 şi 40/146 din decembrie 1985 ale Adunării Generale. Expunerea de motive.

[16] Legea cu privire la Colegiul disciplinar şi la răspunderea disciplinară a judecătorilor, nr.950-XIII din 19.07.1996 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.61-62/607; Republicată: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.182-185/1018.

[17] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr.947-XIII din 19.07.1996 // Monitorul Oficial al Republici Moldova, 1996, nr.64/641; Republicată: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.186-188/752.

[18] Legea cu privire la colegiul disciplinar şi la răspunderea disciplinară a judecătorilor, nr. 950-XIII din 19.07.1996 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.61-62/607; Republicată: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.182-185/1018.